

KAMERLEDEN 1815-1830, EEN VERKENNING (1)

door

P.W. MEERTS

Hoofd Onderwijs Nederlands Instituut voor Internationale
Betrekkingen "Clingendael"

Belgen en Nederlanders binnen één staatsbestel. Een realiteit in de periode 1815-1830, een boeiend gegeven tot op de dag van vandaag. Er zijn uiteraard vele wegen die leiden tot een beter inzicht in deze korte periode van Belgisch-Nederlandse "symbiose". Eén ervan is het onderzoeken van de vraag wat voor mensen een rol spelen in de politieke besluitvorming. Wat is hun sociale en politieke achtergrond? Welke overeenkomsten en welke verschillen doen zich voor? Anders gezegd: hoe homogeen of heterogeen is de politieke elite en

(1) De auteur legde de basis voor dit artikel in de periode 1975-1978 toen hij als wetenschappelijk medewerker verbonden was aan de Afdeling Staatkundig Historische Studiën van de Rijksuniversiteit Leiden. Hij is nu Hoofd Onderwijs van het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen "Clingendael". De auteur dankt prof. dr. N. Cramer en prof. dr. E. Witte voor hun commentaar op eerdere versies van dit artikel.

Dit artikel is een samenvatting van de niet gepubliceerde voorstudie van de auteur: *Kamerleden 1815-1830, een onderzoek naar de sociale en politieke achtergrond van de personen die zitting hadden in de Staten-Generaal van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830)*, Leiden, oktober 1977.

Materiaal uit deze voorstudie is verwerkt in een voordracht van E. Witte voor het Nederlands Historisch Genootschap in oktober 1978 en in verschillende dissertaties en licentiaatsscripties. Reden voor de auteur om in een kort artikel de belangrijkste punten van de voorstudie weer te geven. Deze studie is geschreven in het kader van een parlementair onderzoeksproject van de Rijksuniversiteit van Leiden. Voor een beschrijving van dit project en de gebruikte onderzoeksmethoden, zie: J.Th.J. VAN DEN BERG, *De Toegang tot het Binnenhof*, Weesp, 1983, pp. 286-296.

vallen de scheidslijnen in sociale en politieke achtergrond samen met de (latere) cesuur tussen Noord en Zuid ?

Over de aard en functie van de politieke elite zijn vele theorieën en contra-theorieën geschreven. Theoretici hebben getracht het verband te leggen tussen de sociale herkomst van politieke elites en ontwikkelingen in bepaalde perioden van de geschiedenis. Onderzoekers zijn er niet in geslaagd dergelijke relaties aan te tonen. Overeind blijft echter dat het verschaffen van een beter inzicht in de aard en ontwikkeling van een politieke elite op zichzelf al een waardevolle bezigheid is. Deze notie heeft in België en Nederland geleid tot een toenemend aantal onderzoeken naar onderdelen van de politieke elite en met name naar degenen die zetels verwierven in het parlement. Een vergelijkende studie naar de sociale herkomst en staatkundige ervaring van Belgen en Nederlanders ontbreekt. Dit artikel wil daartoe een eerste aanzet zijn. En welke periode leent zich daarvoor beter dan die van het Verenigd Koninkrijk ?

HET PARLEMENT

De beide Kamers der Staten-Generaal 1815-1830 vertegenwoordigen het Noord- en Zuidnederlandse volk via de standen waarin de bevolking verdeeld is. De leden van de Eerste Kamer worden voor hun gehele leven door de Koning benoemd uit de mensen van veertig jaar en ouder die tot de aanzienlijksten van het land behoren. Deze aanzienlijkheid wordt bepaald door diensten aan de staat, geboorte of gegoedheid. De leden van de Tweede Kamer hebben voor drie jaar zitting en worden door de leden van Provinciale Staten gekozen uit ingezetenen die dertig jaar en ouder zijn. De Provinciale Staten zelf worden gekozen door de vertegenwoordigers van de adellijke, de landelijke en de stedelijke stand.

In de loop van vijftien jaar zijn 84 personen lid geweest van de Eerste Kamer en 266 van de Tweede Kamer; zestien Kamerleden hadden zitting in de Tweede en vervolgens in de Eerste Kamer. Het aantal personen dat van de Eerste Kamer lid was varieerde van 37 in 1815 via 57 in 1826 tot 54 in 1830, gelijkelijk verdeeld in Noord- en Zuidnederlanders. Het aantal Tweede Kamerleden was grondwettelijk gefixeerd op 110 : 55 uit Noord en 55 uit Zuid (2).

(2) Het lidmaatschap van de Ridderschap, de plaats waar men zijn beroep uitoefende, of indien niets anders bekend was de geboorteplaats, zijn gehanteerd als criteria om te bepalen of een Eerste Kamerlid tot Noord of tot Zuid moet worden gerekend. De maatstaf voor de Tweede Kamerleden is de provincie van

Vergelijkt men het grondwettelijk aantal Tweede Kamerleden met het aantal inwoners van Noord en Zuid, dan blijkt daarbij dat er één Noordelijke afgevaardigde was op elke 40.000 inwoners en één Zuidelijke op elke 60.000 mensen. In die zin was er dus sprake van een niet onaanzienlijke onderrepresentatie van het Zuiden.

De leden van de Eerste Kamer waren gemiddeld 60 jaar als ze hun zetel innamen, die van de Tweede Kamer gemiddeld 50 jaar. Dit verschil hing samen met de grondwettelijke bepaling (art. 80, resp. 81) dat leden van de Eerste Kamer ten minste 40, en leden van de Tweede Kamer minstens 30 jaar oud moesten zijn. De Eerste Kamerleden bleven gemiddeld acht jaar zitten, de Tweede Kamerleden gemiddeld zes jaar. Opmerkelijk is dat in de Tweede Kamer slechts 8% van de Noordelijke leden de hele periode 1815-1830 uitzat en van de Zuidelijke leden slechts 3%. Voor de Eerste Kamerleden is dit 28% en 32%. In de Tweede Kamer waren het in de eerste jaren vooral Zuidelijke Kamerleden die het veld moesten ruimen voor nieuwe afgevaardigden. De voorkeur van de Koning, die de eerste keer zelf de leden aanwees, was duidelijk anders dan die van de kiezers; zij prefereerden vaak opposanten boven regeringsgezinden.

De Eerste Kamer heeft in de periode 1815-1830, en niet alleen toen, een volgzame rol gespeeld in het staatkundig bestel. Volgzaam ten aanzien van Koning Willem I, wel te verstaan. In die zin geleeke zij op die andere in het geheim debatterende Kamer : de "Ene Kamer" van de Staten-Generaal 1814-1815. Die had het slechts éénmaal gewaagd een wetsontwerp tegen te houden (4).

afvaardiging. Noord-Brabant wordt tot de negen Noordelijke provincies gerekend en Limburg tot de negen Zuidelijke. Dit is een keuze van de auteur. Voor de grondwettelijke bepalingen ten aanzien van de samenstelling der Staten-Generaal, zie : W.J.C. VAN HASSELT e.a., *Verzameling van Nederlandse staatsregelingen en grondwetten*, 15e ed.; Alphen aan den Rijn 1964.

(3) Het aantal kiesgerechtigden is ca. 80.000 in het Noorden en ca. 60.000 in het Zuiden : E.H. KOSSMAN, *De Lage Landen 1780-1940*, Amsterdam en Brussel, 1976, p. 73. Indien men zoekt naar representativiteit van degenen die belastingen moesten opbrengen, dan is het Noorden ondervertegenwoordigd. Van de belastingopbrengst in 1826 kwam 57% uit het Noorden met 40% van de bevolking en 43% uit het Zuiden met 60% van de bevolking. De Zuidelijke opbrengst was even groot als die van de provincie Holland alleen. Zie : A. QUETEL, *Recherches statistiques sur le royaume des Pays-Bas*, Brussel, 1829, tabel IV.

(4) Dit wetsontwerp had betrekking op de vervanging van de belasting op het gemaal in de landprovincies. Opmerkelijk is overigens de afnemende belangstelling van de leden voor de vergaderingen van de Staten-Generaal 1814-1815. Het gemiddeld percentage afwezigien verloopt aldus : in de eerste 31 vergaderingen was 16% van de leden uit Holland-Zeeland-Utrecht absent. Voor de leden van de

Roeriger was de Tweede Kamer. Zij waagde het een kwart van de belangrijkste wetsontwerpen af te wijzen, waarbij de meerderheid van de tegenstemmers in vrijwel alle gevallen uit Zuidnederlanders bestond. Deze waren ook in andere opzichten kritischer dan hun Noordnederlandse collega's : van de zestien initiatiefwetsontwerpen werden er dertien door Zuidnederlanders ingediend (5).

Hoe het zit met de verdeling van de spreektijd tussen Noord- en Zuidnederlandse afgevaardigden in de Tweede Kamer is nog niet onderzocht. Wel weten we dat het aantal Noordnederlanders dat het woord gevoerd heeft groter was dan het aantal Zuidnederlandse sprekers. Anders gezegd : voor zover bekend deed 46% van de Noordnederlanders nooit een mond open, bij de Zuidnederlanders was dit 55%. Van de Noordnederlanders spraken twee leden uitsluitend in het Frans (één uit Gelderland en één uit Brabant). Bij de Zuidnederlanders was een Zuidbrabantse afgevaardigde de enige die uitsluitend Nederlands als voertaal gebruikte. De verdeling Nederlandstalig-Franstalig liep vrijwel parallel met de verdeling Noordnederlanders-Zuidnederlanders (6). In de Eerste Kamer sprak iedereen in het Frans.

SOCIALE ACHTERGROND

Vrijwel alle Kamerleden waren gehuwd en van hen had bijna iedereen kinderen : 39% had 1 tot 3 kinderen, 45% 4 tot 8 kinderen en 16% 9 tot 18 kinderen (7). Gezinnen met meer dan 9 kinderen kwamen vrijwel alleen voor bij de Noordelijke Kamerleden. Een aantal leden is meerdere malen gehuwd geweest : 15% twee maal, 2%

overige provincies was dit 19%. De belangstelling werd in de daarop volgende 30 vergaderingen nog geringer. De afwezigheid is dan respectievelijk 20% en 27% en in de laatste 31 vergaderingen 35% en 81%. Zie de ongepubliceerde voorstudie : P.W. MEERTS, *Kamerleden 1814-1815*, p. 36.

(5) Voor een beschrijving van de parlementaire ontwikkelingen 1815-1830, zie : W.F. PRINS, "Tien jaren uit onze parlementaire geschiedenis 1815-1825", *De Gids*, 1937, pp. 41-102 en ID., "Vijf jaren uit onze parlementaire geschiedenis 1825-1830", *De Gids*, 1948, pp. 126-144.

(6) J.J.F. NOORDZIEK e.a., *Verslag der Handelingen van de Staten-Generaal 1814/1815-1830/1831*, 19 delen, 's-Gravenhage 1826-1889.

(7) Het aantal vrijgezellen is niet vast te stellen, omdat niet van alle kamerleden bekend is of zij gehuwd waren. Bij de Eerste Kamerleden is in 10% van de gevallen geen duidelijkheid verkregen over de vraag of ze gehuwd waren. Bij de leden van de Tweede Kamer is bij 25% van de mensen niets omtrent de burgerlijke staat teruggevonden.

drie maal en één lid zelfs vier maal. Het meerdere malen huwen werd veroorzaakt door het vroegtijdig overlijden van de echtgenotes (8). Opmerkelijk is overigens dat uit de vergelijking van geboorte- en sterfdata blijkt dat de Kamerleden aanmerkelijk ouder werden dan de gemiddelde inwoner van het Koninkrijk (9). Eerste Kamerleden werden gemiddeld 75 jaar en Tweede Kamerleden gemiddeld 70 jaar.

In de gezinnen van herkomst waren de Kamerleden meestal de oudste of oudere uit gezinnen van gemiddeld zes kinderen. Hun vader bekleedde in een derde van het aantal gevallen een (neven)functie in het openbaar bestuur. Soms volgde een zoon zijn vader in de Kamer op. Ook kwam het voor dat broers, zwagers en neven achtereenvolgens of tegelijkertijd in de Staten-Generaal zaten.

Ten aanzien van de adeldom is alleen bekend de hoogste titel die een Kamerlid op enigerlei tijdstip in zijn leven verkregen heeft. Wel weten we dat driekwart van de leden zijn titel of predikaat tussen 1814 en 1817 (erkend) heeft gekregen. Met andere woorden : slechts een minderheid heeft hem te danken aan prestaties die tijdens het Verenigd Koninkrijk geleverd zijn. 90% van de Eerste Kamerleden en 52% van de Tweede Kamerleden heeft op enigerlei tijdstip een adellijke titel of predikaat verworven.

Van de Noordelijke leden der Eerste Kamer is 84% van adel en van de Zuidelijke leden 98%. In de Tweede Kamer is deze verhouding 54-51%. De hoge adel maakte 40% van de Eerste Kamer en 11% van de Tweede Kamer uit. In de Eerste Kamer zitten drie prinsen en drie markiezen, in de Tweede Kamer géén. Zij zijn alle zes Zuidnederlanders. Bij de leden met de titel "graaf" is de verhouding Noord-Zuid 1 op 2 in de Eerste Kamer en in de Tweede Kamer 1 op 4. Het aantal adellijken van Noord en Zuid was ongeveer even groot, maar de Zuidnederlanders zijn flink vertegenwoordigd in de hogere rangen.

Voor wat de godsdienst betreft : de Noordnederlanders zijn vrijwel allen van hervormde huize (soms Waals-hervormd) en de Zuidnederlanders katholiek. In de Tweede Kamer hebben in 1815 zes Noordelijke katholieken zitting, waarvan vier uit Noord-Brabant, dat in het totaal zeven afgevaardigden had.

(8) Tussen 1815 en 1825 is het aantal echtscheidingen op het aantal huwelijken gemiddeld 0,14% en deze vinden voor 84% in het Noorden plaats. Zie : A. QUETELET, *Recherches statistiques*, tabel II.

(9) De gemiddelde leeftijd van de inwoners was 30 jaar, echter zuigelingensterfte daarbij inbegrepen. Zie : A. QUETELET, *Recherches sur la population, les naissances, les décès, les prisons, les dépôts de mendicité, etc., dans le royaume des Pays-Bas*, Brussel, 1827, p. 31.

Van 40% van de Zuidelijke leden der Staten-Generaal is voor het jaar 1815 bekend hoe groot de opbrengst uit hun fortuin was. De hoogte van deze opbrengst vertoont een positief verband met de hoogte van de adellijke titel. Kamerleden met de titel van prins, markies of graaf hadden gemiddeld een bedrag van 34.000 Franse frank aan inkomsten uit hun vermogen. Dit was aanmerkelijk meer dan het gemiddelde Eerste of Tweede Kamerlid bezat, respectievelijk 27.000 en 14.000 Franse frank. De Eerste Kamerleden hadden niet alleen tweemaal zoveel adellijke titels als de Tweede Kamerleden, hun inkomen is ook tweemaal zo hoog (10).

De Kamerleden waren over het algemeen geboren in de provincie, van waaruit zij in de Kamer zitting hebben genomen. Ongeveer een derde van het aantal leden zou ook overlijden in de provincie waar zij geboren waren. Leden die uit kleine plaatsen afkomstig waren, overleden in veel gevallen in één van de provinciale hoofdsteden, en het aantal in Den Haag en Brussel (de grondwettelijk voorgeschreven, jaarlijks wisselende vergaderplaatsen) gestorven leden was aanmerkelijk groter dan het aantal daar geboren afgevaardigden. Men kan dus spreken van een zekere mobiliteit van de kleinere naar de grotere plaatsen.

OPLEIDING EN BEROEP

Van de leden der Eerste Kamer had 49% een academische graad en van die der Tweede Kamer 52%. Interessant is het grote verschil tussen Noordnederlanders en Zuidnederlanders : van de leden met een graad is respectievelijk 72% (Eerste Kamer) en 77% (Tweede Kamer) uit de Noordelijke provincies afkomstig. Waar de Noordnederlanders in adeldom pover afsteken bij hun Zuidelijke collega's, doet zich op het gebied van de opleiding het omgekeerde voor. Leiden en Leuven zijn onbetwist de universiteiten die de meeste gegradueerden hebben afgeleverd, gevolgd door Utrecht en Luik. Een aantal Zuidelijke Kamerleden heeft in Parijs, Keulen en/of Reims gestudeerd.

Voor de Kamers 1815-1830 geldt dat academische vorming vrijwel gelijk staat aan juridische opleiding. Alleen in de Tweede Kamer treft men een vijftal niet-juristen aan : bij de Noordnederlanders een arts en een taalkundige en bij de Zuidnederlanders een arts en twee wiskundigen. Wel moet opgemerkt worden dat veel juristen tevens een filosofische studie hebben gedaan. De Kamer is zeker niet repre-

(10) F.C.G. Beterams (zie bronnenlijst); helaas ontbreken vergelijkbare gegevens van de Noordelijke leden.

sentatief voor de in deze periode heersende verdeling van studierichtingen in Noord- en Zuidnederland. Ook al houdt men rekening met het feit dat de Kamerleden in een andere tijd gestudeerd hebben, dan nog zijn de discrepanties groot. Van de in 1826 aan universiteiten ingeschreven studenten studeerde 36% rechten, 30% theologie, 16% medicijnen, 9% filosofie en letteren en 9% natuurwetenschappen. De verhouding ingeschrevenen is 58% (Noord) tegen 42% (Zuid) (11).

De beroepen van de leden van de Staten-Generaal liggen vrijwel geheel in de sfeer van de advocatuur en het notariaat, de rechterlijke macht en de civiele, respectievelijk militaire ambtenarij. Enkele leden komen uit de sfeer van de zakenwereld of leven van hun vermogen. De advocaten, notarissen en rechters maken in beide Kamers ongeveer de helft van het aantal leden uit, de ambtenaren een derde en de militairen 10% van het beroepenscala. De Noordnederlanders zijn sterk vertegenwoordigd in de beroepsgroepen die hun salaris van de overheid ontvangen, de Zuidnederlanders vormen het grootste deel van de mensen met een vrij beroep. Met name de Noordelijke leden werkten in deze tijd in een sfeer van "law and order", dit verklaart mede de regeringsgezindheid van deze kamerleden. De Zuidelijke leden konden zich onafhankelijker opstellen omdat zij beroepshalve vrijer tegenover de regering stonden.

Deze verhouding is echter lang nog niet zo ongelijk als de verhouding onder de departementsambtenaren, waar één op de dertig beleidsambtenaren Zuidniederlander is (12). Het zou niet juist zijn dit verschil zonder meer toe te schrijven aan het regeringsbeleid. Hier speelt zeker ook het wantrouwen van de Zuidelijke clerus tegen het "protestantse bewind" een rol.

Van de nevenfuncties die bekend waren, werden die in de overheidssfeer in meerderheid door Noordnederlanders vervuld. De Zuidnederlanders waren het talrijkst onder de leden met functies aan het Hof. Van de 266 Kamerleden met nevenfuncties waren er 48 in de sfeer van het Hof. De Zuidnederlanders vervulden 29 van deze posities. In de Eerste Kamer is de verhouding Noord-Zuid 7:20 en in de Tweede Kamer 12:9. Deze verhoudingen hangen stellig samen met het reeds eerder geconstateerde Zuidnederlandse overwicht in de hogere adelsrangen (13).

(11) A. QUETELET, *Recherches statistiques*, tabel VI.

(12) Y. SCHMITZ, *Willem I, koning van Noord en Zuid*, Hasselt, 1966, p. 221.

(13) De Zuidnederlandse oververtegenwoordiging wordt bevestigd door de Noord-Zuid verhouding in de Hofhouding als geheel : 33% Noordelijke edelen tegen 67% Zuidelijke. Zie : E. WITTE, "Wijzigingen in de Belgische elite in 1830, een voorlopige verkenning", *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 1979, pp. 226-252.

STAATKUNDIGE ERVARING

Staatkundige, of zo men wil politieke, functies worden hier gedefinieerd als lidmaatschap van gemeentelijke en provinciale raden, parlementen, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en functies als schepen, drost, burgemeester, provinciaal gouverneur en minister. Vrijwel alle leden hebben hun staatkundige ervaring opgedaan vóór of tijdens hun kamerlidmaatschap. De Zuidnederlanders hadden gemiddeld meer ervaring opgedaan in verschillende soorten staatkundige functies, de Noordnederlanders hadden meer ervaring met verschillende soorten regimes (14).

Functies/Regimes	Eerste Kamer		Tweede Kamer	
	Noordnederl. %	Zuidnederl. %	Noordnederl. %	Zuidnederl. %
alleen in nationale functies	33	7	25	13
nationale en regionale functies	35	39	27	33
nationale en lokale functies	5	12	18	13
functies op alle drie niveaus	28	41	30	41
functies onder één regime	12	37	37	27
functies onder twee regimes	49	37	23	43
functies onder drie regimes	14	20	20	24
functies onder vier regimes	26	7	16	5
functies onder vijf regimes	-	-	4	1

N=43   N=41   N=124   N=142

Van de leden met een ministeriële functie bekleedden 17 hun functie vóór hun lidmaatschap en 13 erna; 19 van deze leden kwamen uit het Noorden en 11 uit het Zuiden. Van de 19 Noordnederlanders waren 18 afkomstig uit de provincie Holland. Er waren leden die in de Bataafse Tijd, onder Lodewijk Napoleon en onder Willem I het ministersambt vervulden. Vier Noordelijke Tweede Kamerleden zouden hun ministersfunctie pas na 1830 krijgen. De Zuidelijke leden die een ministersfunctie vervulden, dienden onder Willem I (de Eerste Kamerleden) of onder Leopold I (de Tweede Kamerleden).

(14) Er worden zes regimes onderscheiden : het ancien régime (de Republiek, Oostenrijk, Pruisen, Luik, Frankrijk, Spanje, Munster); de Bataafse Republiek en de Verenigde Staten van België; het Koninkrijk Holland; de Franse Republiek c.q. het Keizerrijk; de Verenigde Nederlanden en het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden; het Koninkrijk België.

In de Staten-Generaal 1815-1830 was de verdeling van de leden, naar andere parlementen waarin zij eerder of later zitting zouden hebben, als volgt :

Aantal leden per parlement	Eerste Kamer	Tweede Kamer	Noord-nederl.	Zuid-nederl.
Staten-Generaal der Republiek (tot 1795)	5	3	8	
Souverein Congres van België (1790)	1	1		2
Parlement der Bataafse Republiek (1795-1806)	6	7	13	
Wetgevend Lichaam Koninkrijk Holland (1806-1810)	3	8	11	
Franse Wetgevende Lichamen (1810-1813)	3	12	1	14
Franse Senaat (1810-1813)	1	4	1	4
Grote Vergadering der Notabelen (1813)	18	34	52	
Staten-Generaal (1814-1814)	19	35	54	
Buitengewone Staten-Generaal (1815)	4	16	20	
Grondwetsnotabele (1815)	8	18		26
Nationaal Congres van België (1830-1831)	2	31		33
Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers (1831 e.v.)		21		21
Belgische Senaat (1831 e.v.)	1	10		11
Luxemburgse Kamer van Volksvertegenwoordigers (1831 e.v.)	1			1
Staten-Generaal (na 1830)	20	72	89	3
Buitengewone Staten-Generaal (1840)		2	2	
Buitengewone Staten-Generaal (1848)		1	1	

SAMENVATTING

In 1815 wensten Zuidnederlandse politici een parlement van twee Kamers om op die wijze een vertegenwoordigend lichaam voor hun aristocratie te scheppen. Dit moest de Eerste Kamer worden. Deze opzet is inderdaad geslaagd. De Eerste Kamer 1815-1830 bestond vrijwel uitsluitend uit afgevaardigden met een adellijke titel of predikaat. Daarbij was de welstand van haar leden beduidend groter dan die van de collega's in de Tweede Kamer. Dat Eerste Kamerleden gemiddeld vijf jaar ouder werden dan de leden van de Tweede Kamer kan eveneens als indicator voor het verschil in welstand worden gezien.

Tussen de Noordelijke en Zuidelijke leden van de Staten-Generaal zijn nogal wat verschillen te constateren. De Noordelijke Kamerleden waren overwegend protestant, Nederlands sprekend (in de Tweede Kamer), niet van adel of met la-

- A. D'HOFFSCHMIDT, "Les élus du Luxembourg de 1795 à 1890". *Publications de l'Institut Archéologique du Luxembourg*. Tome XXIV des Annales, 1891.
- VAN DER HEYDEN, *Nobliaire de Belgique*. Deel I; Antwerpen 1853.
- A. HOLVOET, *Esquisses biographiques des principaux fonctionnaires tant civiles que militaires de la Belgique, ainsi que tous les originaux indigènes qui méritent de passer à la postérité*. Brussel 1839.
- G. JACOBS, *Het Stadsbestuur van Antwerpen in het Hollandse tijdvak (1814-1830)*. Licentiaatsscriptie; Leuven 1968.
- J. MERSCH, *Biographie nationale du pays de Luxembourg depuis ses origines jusqu'à nos jours*. 9 delen; Luxemburg 1947-1958.
- E. MATTHIEU, *Biographie du Hainaut*. 2 delen; Enghien.
- P.C. MOLHUYSEN e.a. ed., *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, 10 delen; Leiden 1911-1937.
- Nederland's Adelsboek*. Centraal Bureau voor Genealogie; 's-Gravenhage, jaarlijks verschijnend sedert 1903.
- Nederland's Patriciaat*. Centraal Bureau voor Genealogie; 's-Gravenhage, jaarlijks verschijnend sedert 1910.
- A. NEYEN, *Biographie luxembourgeoise*. 2 delen plus aanvullingen; Luxemburg, 1860-1861.
- POPLIMONT, *La Belgique héraldique*. 2 delen; Brussel 1863-1867.
- POPLIMONT, *La Noblesse belge*. 2 delen; Brussel 1853.
- F. PRIMIS, *Biographies anversoises illustrées*. Brussel 1941.
- P. ROGER e.a., *Biographie générale des Belges morts ou vivants*. Brussel 1850.
- A. SCHELER, *Statistique personnelle des ministères et des corps législatifs constitués en Belgique depuis 1830*. Brussel 1857.
- Jhr. E.B.F.F. WITTERT van HOOGLAND, *De Nederlandse Adel*. Deel I; 's-Gravenhage 1913.

Voorts werd materiaal geput uit :

- kandidaats- en doctoraalscripties vervaardigd voor de afdeling Staatskundig Historische Studiën te Leiden;
- diverse Nederlandse en Belgische genealogische tijdschriften;
- diverse Nederlandse en Belgische archieven.

MEMBERS OF THE CHAMBER 1815-1830

AN EXPLORATION

by

P.W. MEERTS

SUMMARY

In 1815 the politicians of the Southern Netherlands wanted a parliament of two chambers in order to create a representative body for their aristocracy. This was to be the First Chamber. And indeed they succeeded in their attempt.

The First Chamber 1815-1830 consisted almost entirely of representatives who were titled. Besides, the wealth of its members was clearly greater than that of the colleagues of the Second Chamber. The fact that members of the First Chamber were generally five years older can also be considered an indicator of the difference in wealth.

gere adelstitels, beter opgeleid en meer werkzaam geweest in de overheidsfeer. De Zuidelijke leden hadden de rooms-katholieke religie, spraken bijna uitsluitend in het Frans, konden de meeste vertegenwoordigers van de hogere adel tot de hunnen rekenen, hadden in een relatief klein aantal gevallen een universitaire graad en zochten hun beroep hoofdzakelijk in de sfeer van de vrije beroepen.

Het zou uiteraard te veel gezegd zijn om de scheiding tussen Noord en Zuid te verklaren uit de fundamenteel verschillende achtergronden van de elite zoals deze in het parlement vertegenwoordigd was. Maar de verschillen in herkomst zullen de scheiding der geesten zeker bevorderd hebben. Die scheiding is althans in het handelen van de Tweede Kamerleden waarneembaar : de oppositie tegen de regering was onder de Zuidelijke leden het grootst.

De oppositie tegen de Koning had een groot aantal Zuidelijke Tweede Kamerleden geen windeieren gelegd. Zij konden hun functie van parlementariër voortzetten in het nieuwe Koninkrijk en enkelen brachten het tot minister. Het Tweede Kamerlid Surlet de Chokier zou zelfs gedurende een half jaar regent van België zijn. Anderzijds viel de volgzzaamheid van de Zuidnederlandse leden van de Eerste Kamer bepaald verkeerd. Slechts één verwierf een parlamentszetel in het Koninkrijk België. Het merendeel van de Noordnederlanders vervolgde zijn parlementaire werk in de Kamers na 1830. Zij bleven in groten getale op hun post, zoals zij ook gedaan hadden bij de overgang van de Ene Kamer van de Staten-Generaal naar het Tweekamerstelsel in 1815.

BRONNEN

- A.J. VAN DER AA e.a. red., *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*. 21 delen; Haarlem 1852-1878.
- W.J. d'ABLAING VAN GIESSENBURG, *De Ridderschappen in het Koninkrijk der Nederlanden van 1814 tot 1850*. 's-Gravenhage 1875.
- L'Almanach de la cour de Bruxelles sous les dominations autrichienne et française, la monarchie des Pays-Bas et le gouvernement belge de 1725 à 1840*. Brussel 1864.
- L'Annuaire de la noblesse belge*, jaarlijks verschijnend te Brussel sinds 1847.
- H. BALTHAZAR, *Structuren en mutaties bij het politieke personeel*, Dissertatie, Gent, 1969-1970.
- F.G.C. BETERAMS, *The high society belge-Luxembourgeoise au début du gouvernement de Guillaume I, roi des Pays-Bas (1814-1815)*. Wetteren, 1973.
- La Biographie Nationale*. 38 delen; alsmede : *Liste provisoire des notices envisagées*. 3 delen; 1866-1962.
- DU BUS DE WARNAFFE en C. BEYAERT, *Le Congrès National*. Brussel-Parijs, 1930.
- A.J.H. VAN ETTE, *Onze Ministers sinds 1798*. Alphen aan den Rijn 1948.
- A.J.H. VAN ETTE, "Onze Volksvertegenwoordigers 1796-1810, 1814-1815, 1815-1849, 1849-1888", *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, deel IV, V, VI, VIII. 's-Gravenhage 1950, 1951, 1952 en 1954.
- A. FALISE-VERCRUYSEN, *Les représentants du Namurois*. Licentiaatscriptie, Leuven 1968.
- GOETHALS, *Dictionnaire généalogique et héraldiques des familles nobles du royaume de Belgique*. 4 delen; Brussel 1849-1852.
- L. DE GOU, e.a. red., *Kwartierstatenboek*, Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor geslacht- en wapenkunde; 's-Gravenhage 1958.

Many differences can be found between the Northern and the Southern members of the States-General. The Northern members were mainly Protestants, they spoke Dutch (in the Second Chamber), they did not belong to the nobility or they had a lower title, they had worked more often for the government and were better trained in government affairs.

The Southern members were Roman Catholics, spoke almost exclusively French and had most of the higher nobility among their members. In a small number of cases they had a university degree and they usually worked in the professions.

It would obviously be wrong to explain the separation between North and South in terms of the fundamentally different backgrounds of the elite as they were represented in Parliament. But the differences in background must certainly have increased the divergence of opinions. This separation can be clearly seen in the actions of the members of the Second Chamber : the opposition against the government was greater among the Southern members.

The opposition to the king had not been without its benefits for a large number of Southern members of the Second Chamber. They were able to continue their functions as members of Parliament in the new kingdom. Some of them even became Ministers. The member of the Second Chamber, Surllet de Chokier, even became the Regent of Belgium for six months. On the other hand the obedience of the Southern members of the First Chamber was not appreciated. Only one of them obtained a seat in the Parliament of the Belgian kingdom. After 1830 the majority of the members of the Northern Netherlands continued their parliamentary work. In large numbers they remained in their positions, just as they did when the One Chamber of the States-General changed to the Two-Chamber system in 1815.

LES PARLEMENTAIRES DE 1815 A 1830

UNE EXPLORATION

par

P.W. MEERTS

RESUME

En 1815 des hommes politiques des Pays-Bas méridionaux voulaient un Parlement composé de deux chambres afin de créer un corps représentatif pour leur aristocratie. Celui-ci devait être le Sénat. Cet objectif a été atteint. Le Sénat de 1815-1830 était constitué presque exclusivement de députés avec un titre nobiliaire ou un nom à particule. Qui plus est, ses membres étaient considérablement plus fortunés que ceux de la Chambre des Représentants. Que les sénateurs fussent plus âgés (en moyenne de cinq ans) que les députés peut également fournir une indication pour la différence dans leur situation matérielle.

Entre les membres des Etats-Généraux issus du Nord et du Sud on peut constater bien des différences. Ceux du Nord étaient en majorité protestants, néerlandophones (dans la Chambre des Représentants), roturiers ou de rang nobiliaire inférieur, mieux instruits et surtout actifs dans le secteur public. Ceux du Sud confessaient le catholicisme; parlaient presque exclusivement français, comptaient dans leurs rangs la majorité des représentants de la haute noblesse, avaient relativement peu souvent un diplôme universitaire et développaient leurs activités surtout dans les professions libérales.

Ce serait bien sûr exagérer que de dire que la séparation du Nord et du Sud dérive des différences fondamentales entre les élites représentées au Parlement. Mais ces différences originelles auront certes favorisé la séparation des esprits. Cette séparation se montre du moins dans les actions des députés de la Chambre des Représentants : l'opposition anti-gouvernementale était surtout située parmi les représentants du Sud.

L'opposition contre le Roi n'a pas desservi bon nombre des députés du Sud. Ils pouvaient prolonger leur mandat parlementaire dans le nouveau Royaume et certains accédaient à un ministère. Le député Surllet de Chokier serait même pendant une demi-année Régent de la Belgique.

D'autre part la docilité des membres méridionaux du Sénat ne fut point appréciée. Un seul d'entre eux a conquis un siège au Parlement du Royaume de Belgique. La plupart des Hollandais poursuivaient leur mandat parlementaire dans les Chambres après 1830. Ils restaient en charge, comme cela avait été le cas au moment du passage de la Chambre unique des États-Généraux vers le bicaméralisme en 1815.

P.W. Meerts, Gevers Deynootweg 80, 2586 BN 's-Gravenhage (NL)